

Intervju z Marjano Štalekar in Nino Ukmar

10 let Art kino mreže Slovenije

ANA ŠTURM

Na začetku marca je v Kinodvoru potekala slavnostna akademija združenja Art kino mreže Slovenije (AKMS), s katero naj bi se po kinematografih, vključenih v mrežo, začelo praznovanje ob deseti obletnici ustanovitve. Zaradi globalne pandemije so se teden dni kasneje vrata vseh kinematografov v državi zaprla, javno življenje se je ustavilo, gledalci pa s(m)o obsedeli pred domačimi ekrani. Že tako podhranjeno filmsko področje čaka negotova prihodnost. Marsikaj in marsikje bo treba začeti od začetka, ampak kot v intervjuju pravi Nina Ukmar: »Ne bomo (še) obupali.«

AKMS je mreža prikazovalcev kakovostnega in umetniškega filma. V mrežo je vključenih 25 članov z 28 kinodvoranami v 27 slovenskih krajih, več kot polovica je tudi članov mednarodne kinematografske mreže Europa Cinemas. Združenje si vse od ustanovitve, 5. marca 2010 v Velenju, prizadeva, da art kinematografi v medsebojnem sodelovanju prispevajo k

razvoju in popularizaciji filmske kulture v najširšem pomenu. Lani se je obisk kina v mreži povečal za osem odstotkov. Skupaj so našteali 486.167 gledalcev.

Rezultati prvega desetletja mreženja so prispevali k razcvetu filmske kulture na področju prikazovanja kakovostnih in zahtevnejših filmskih vsebin, kultiviranja filmskega občinstva ter razvoja filmsko-vzgojne dejavnosti v različnih mestih in krajih po Sloveniji. O začetkih AKMS, najvidnejših projektih mreže in njeni prihodnosti smo se pogovarjali s prvo predsednico AKMS, Marjano Štalekar, in trenutno predsednico mreže ter direktorico Kosovelovega doma v Sežani, Niko Ukmar.

Kako in kdaj ste se srečali s filmom, s kinom? Kaj vas je vleklo v delo na tem področju?

MŠ: Velika množica čakajočih pred kinodvorano in strah, da ne bomo dobili vstopnic, je moj prvi spomin obisk kina v Slovenj Gradcu. Doma sem na

deželi in pozneje, v najstniških letih, nam je bil glavni dogodek potujoči kino, ki je ob koncih tedna prihajal v skoraj vsako vas. Poklicno sem se s kinom srečala, ko sem bila zaposlena na občinski kulturni skupnosti v Slovenj Gradcu, kjer smo vsakih nekaj let pomagali reševati finančne težave delovanja mestnega kina.

NU: Čisto zares me je v film povleklo v študentskih letih, precej pri koncu študija, ko sta mi prijatelja predstavila Kinoteko. Obisk kina je bil že prej tedenska nuja, vendar sem s pomočjo Kinoteke odkrila še neki drug svet. Filma, ki sta me čisto prevzela, sta bila **Idioti** (Idioterne, 1998, Lars Von Triler) in **Nebo nad Berlinom** (Der Himmel über Berlin, 1987, Wim Wenders). Film sem ves čas spremljala kot hobi. Ko sem se zaposlila, se spomnim, da sem jemala dopust, da sem šla lahko na LIFFe. Zares pa sem se področju posvetila leta 2012, ko sem prišla v Kosovelov dom Sežana.

V čem je po vaše čar kinodvorane oziroma ogleda filma v kinu? Kakšne filme sami najraje gledate v kinu?

MŠ: Veliko platno, zatemnjena dvorana in izmenjava energij med obiskovalci so zame tista posebnost in čar ogleda filma v kinu. Najraje gledam drame, dokumentarce ali filme, posnete po resničnih dogodkih, tudi kakšno dobro komedijo, a so te, žal, redke.

NU: V kinodvorani te film popolnoma posrka vase. Hkrati si tam sam in hkrati nikoli nisi sam. Najlepše je, ko se včasih smeh zasliši na nepričakovanih mestih ali ko se kot snežna kepa zavali po dvorani iz neznanega konca. Fino je tudi, ko lahko po ogledu z neznancem poklepetaš in film umestiš v drug kontekst, mogoče celo zamenjaš gledališče. Najbližje so mi filmi, ki odražajo družbenokritičnega duha, oziroma filmi mojstrov socialnega realizma. Rada imam tudi (predvsem kratke) animirane filme, ki se poigravajo s humorjem. Z vidika

ustvarjalnosti so animirani filmi še posebej neprecenljivi.

Marjana, leta 1992 ste postali direktorica Kulturnega doma Slovenj Gradec. Nam lahko malo več poveste o delu, ki ste ga opravljali tam?

MŠ: Tudi temu je botroval film! Posledica velike krize reproduktivne kinematografije v Sloveniji je bila finančna luknja, ki jo je v Zavodu za kulturo v Slovenj Gradcu (knjižnica, galerija in kulturni dom) že sredi leta 1991 pridelala kinematografska dejavnost v kulturnem domu, zato so me poklicali na takratni občinski izvršni svet ter me kar določili, da prevzamem sanacijo in izvedem registracijo samostojnega javnega zavoda. Delovnih izkušenj na področju kulture sem imela že precej, tako da me prevzem vodenja raznovidnega programa večnamenske dvorane kulturnega doma ni skrbel, skrbelo pa me je, kako bom znala dobro voditi tudi kino in ali bom znala izbrati pravi

filmski program. Že prvi mesec je bil filmski sejem, na katerem smo izbirali filme in oblikovali program kina za nekaj mesecev vnaprej.

Ko sem se vrnila in zaposlenim predstavila nov program kina, so bili najprej tihi, potem pa se je eden le ojunal in rekel: »Marjana, s tem programom pa v našem kinu ne bo šlo!« V slovenskih kinih in tudi pri nas je bilo pred tem kar nekaj časa v glavnem obdobje erotičnega filma. Moj odgovor je bil, da če s tem filmskim programom ne bomo uspeli, bomo pa kino raje zaprli. Že konec leta smo izplavali iz rdečih števil. Dobrih 20 let sem ob občasni pomoči zunanjih sodelavcev morala sama oblikovati raznoliko ponudbo kulturnih dogodkov in abonmajev: gledališče, lutke, klasična glasba, zabavni programi, filmska vzgoja, mladinski programi, proslave, konference ..., aktivno pa sem sodelovala tudi v ožjih organizacijskih odborih za izvedbo občinskih in vseslovenskih

dogodkov, ki so se dogodili v našem mestu. Projektov je bilo veliko. Trudila sem se, da smo obiskovalcem ponudili nekaj več, da smo slovenske in svetovne kulturne dosežke in presežke pripeljali na domače odre. Z leti smo si vzgajali čudovito publiko, še posebej na gledališkem področju, ki so nam jo mnogi zavidali.

Ko smo naše abonente s šestimi avtobusi enkrat letno pripeljali na ogled predstave v katero od matičnih gledališč, se je promet na Kongresnem trgu v Ljubljani ustavil. Eden večjih in dobro sprejetih projektov je bil poletni festival Slovenjegraško poletje, ki je kasneje na pobudo Regijske razvojne agencije Koroške za nekaj let prerasel tudi v Koroško kulturno poletje. Bili smo med prvimi v Sloveniji, ki smo mesečni program izdajali v tiskani brošuri. V njej smo objavljali programe vseh dogodkov na Koroškem, ki so nam jih organizatorji posredovali. Tako smo jih na neki način prisilili, da so pravočasno načrtovali dogodke, hkrati pa smo jih opozarjali, da večje prireditve niso sovpadale. Takrat in še dolgo po tistem ni bilo *Googla*, ki vse ve, zato smo v brošuri namenili prostor tudi najrazličnejšim informacijam: telefonskim kontaktom, odpiralnim časom, SOS telefonu, predstavljali smo kulturne znamenitosti in vsak mesec izbrali en dogodek, ki smo ga širše predstavili. Mesečni program prireditev kulturnega doma Slovenj Gradec je postal na Koroškem tako aktualna in iskana publikacija, da je eden od takratnih županov sosednje občine javnim zavodom v njem prepovedal objavljane. Naša občinska politika pa je z leti ugotovila, da je to lahko zelo dobra reklama zanj, ukinila je financiranje tiskanja našega programa ter pričela izdajati občinsko glasilo,

BOG OBSTAJA, IME JE PETRUNIJA
(GOSPOD POSTOI, IMETO I' E PETRUNIJA, 2019)

sicer z vložkom programa prireditev, a povsem drugačnim konceptom informiranja bralcev.

Kakšno je bilo ozadje ustanovitve Art kino mreže Slovenije?

MŠ: To je bilo obdobje, ko so se po Sloveniji druga za drugo zapirale kinodvorane. Vedeli smo, da nas bo kmalu dosegla vse hitreje razvijajoča se digitalizacija. Malo ali skoraj nič pa nismo vedeli, kako se tega lotiti. Nekoč rednih srečanj prikazovalcev in filmskih distributerjev, kjer bi lahko izvedeli kaj več, že nekaj let ni bilo.

Z Mileno iz kina Velenje sva stvari vzeli v svoje roke in konec marca 2009 smo se v Kulturnem domu Slovenj Gradec zbrali še delujoči mestni kinematografi, filmski distributerji, ponudniki kinematografske opreme, pa tudi predstavniki Slovenskega filmskega centra. K sreči so bili med nami tudi predstavniki Kinodvora, ki so bili že korak pred nami. Jeseni istega leta so nas vse povabili na mednarodno srečanje z naslovom Mreženje in digitalizacija art kinematografov, na katerem je

ob samem zaključku Marjan Geoheli pripomnil, da če ne bomo takoj pričeli s konkretnimi akcijami, nas bo povozil čas. Imenovana je bila delovna skupina, ki se je takoj lotila resnega dela. Dobivali smo se v Kulturnem domu Franceta Bernika v Domžalah in do 5. marca 2010 pripravili vse potrebno za ustanovno skupščino Art kino mreže Slovenije. Na ustanovni skupščini v Velenju se je mreži pridružilo 19 kinematografov. Nekateri predstavniki očitno še tam niso bili prepričani, da nam bo uspelo, in so z oddajo pristopnih izjav čakali vse do konca; šele ko je bilo zbranih kakih 15, so jih oddali tudi sami.

Zelo ambiciozne in obsežne so se mi ob ustanovitvi zdele sprejete smernice delovanja AKMS, zlasti ker smo to opravljali prostovoljno, poleg svojih rednih zaposlitev. A so mi podpredsednik Andrej Kokot, tajnik Marjan Geoheli in Aleš Uhan, ki je bil v Kinodvoru zadolžen za mreženje, obljubili, da mi bodo v veliko pomoč. Tajnik je nato odstopil po dveh mesecih, kmalu je z delovnega mesta v Radovljici odšel še podpredsednik. Ostala sva sama z Alešem, a tudi

njemu se je iztekla zaposlitev za določen čas. Z veliko strokovno pomočjo Kinodvora in ostalih članov združenja smo nadaljevali in po vrsti uresničevali zastavljene cilje. Še istega leta smo za Ministrstvo za kulturo izdelali obsežno študijo Digitalizacija mreže art kinematografov, ki je služila kot strokovna podlaga razpisoma Ministrstva za kulturo za sofinanciranje nakupa digitalnih projektorjev in opreme v naših kinematografih.

Nina, vodenje ART kino mreže Slovenije ste prevzeli leta 2016. Kakšna je bila vaša vizija razvoja AKMS?

NU: Za vodenje mreže so me bolj kot ne izbrali v takratnem upravnem odboru, tako da me je Marjana Štalekar, tedanja predsednica mreže, s povabilom presenetila. Nisem takoj pristala, saj sem morala podporo najprej prejeti iz lastne 'hiše', torej od sodelavcev, ki so mi obljubili, da bodo prevzeli nekatere druge obveznosti. Izhajam s področja mladinskega aktivizma, kjer je bilo veliko mrežnega delovanja, zato se mi je zdelo, da bi lahko zmogla, seveda s pomočjo

upravnega odbora. Ključno pri mrežah organizacij je, da vsi člani prispevajo k razvoju in obenem nudijo podporo svojemu najšibkejšemu členu. Razvoj se zgodi, ko so vsi člani povezani in pripravljani. Zato je ključno sodelovanje, mreženje, informiranje in strokovno izobraževanje.

Kot direktorica že daljši čas vodite tudi Kosovelov dom v Sežani. Večina članov AKMS deluje na podoben način kot Kosovelov dom; gre za večnamenske kulturne domove, ki poleg kina izvajajo še številne druge dejavnosti. Kakšni so izzivi pri kuriranju programa. V čem so prednosti in slabosti takšnega delovanja?

NU: Res je precej članov v naši mreži organiziranih kot kulturni, večnamenski dom, kar programsko pomeni precejšnje izzive. Poleg tega svoje prostore oddajamo v uporabo tudi drugim organizatorjem, ki pri nas izvajajo svoje prireditve. Nekateri od nas iz tovrstne tržne dejavnosti financiramo tudi zaposlene. Pri ohranjanju ravnovesja je pomembno, da ne pozabimo, kaj je vloga in kje je mesto javnega interesa v kulturi.

Osebo imam precej preprost model, kako ravnati s programskimi sredstvi (v času normalnih razmer seveda): razdelijo se v nekem razmerju na razstavno, filmsko in abonmajsko dejavnost (kamor spadajo glasba in uprizoritvene dejavnosti), pri čemer je treba paziti, da pokrijemo vse starostne skupine obiskovalcev in vsa področja ustvarjanja. Posebna skrb je namenjena kulturno-vzgojnemu programom, del sredstev pa gre po navadi za poletne aktivnosti, ki so v večini brezplačne za obiskovalce. Pomembno se mi zdi tudi, da spremljamo tekočo produkcijo na vseh področjih, kar je velik izziv, saj je skoraj povsod za vse navedeno zadolžena ena sama oseba. Pri tem je treba poiskati tudi čas za izobraževanje, kar je prav tako ključno.

Pri večnamenskosti je prednost v tem, da se publike mešajo in predpostavljamo, da je nekdo, ki pride na koncert, bolj dovzeten za kulturo na splošno in bo ob obisku koncerta opazil tudi plakat za določen film, ki ga bo pritegnil. Po drugi strani pa moraš ves čas iskati ključ do nišnega oglaševanja svojih dejavnosti. Ni dovolj program samo pripraviti, treba ga je tudi primerno predstaviti. Če imaš v 'hiši' vsak dan program, je pomembno, da veš, komu ga (lahko) ponujaš. Vsak dogodek pri nas je praviloma edinstven in neponovljiv, ima svojo ciljno skupino, ki ji je namenjen. Ker so sredstva omejena, moramo iskati maksimalne učinke, ki jih z njimi lahko dosežemo. Hkrati pa moramo tudi vedeti, da pri tem 'tekmujejo' z drugimi dejavnostmi, ki jih ljudje izbirajo v prostem času.

Eden odmevnejših projektov AKMS je Filmska osnovna šola (FOŠ). Kaj so njegovi glavni cilji? Na splošno se v AKMS zelo trudite s filmsko vzgojo, šolskimi

projekcijami in vzgajanjem nove publike. Privabljanje mladih v kino je danes zagotovo eden večjih izzivov, s katerimi se prikazovalci soočate.

NU: Filmska vzgoja je vseskozi eno ključnih področij, na katero se osredotoča delovanje naše mreže. Na razvoj tega področja pri nas je pomembno vplival Kinodvorov program Kinobalon. AKMS je kot mreža začela s filmsko-vzgojnimi projekti že kmalu po tistem, ko je bila ustanovljena, najprej v sodelovanju z zavodom VIZO. V letih 2014 in 2015 je naše združenje uspešno kandidiralo na razpisu 'za Nove karijerne perspektive' pri Ministrstvu za kulturo RS in s podporo sredstev Evropskega socialnega sklada realiziralo projekt Nacionalni filmsko-vzgojni program v AKMS. Nacionalni filmsko-vzgojni program je omogočil strokovno usposabljanje petim regijsko razporejenim filmsko-vzgojnim delavkam po vsej Sloveniji. Filmsko-vzgojne dejavnosti smo izvajali po vzoru Kinobalona za otroški in mladinski program ter programa Slon za animirani film.

Projekt je filmsko-vzgojno izkušnjo omogočil več kot 16.000 otrokom in mladim ter več kot 1400 strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih zavodih (VIZ). Dejavnosti so se odvijale pri članih Art kino mreže Slovenije, ob tem pa je bilo vključenih še deset dodatnih krajev, kjer kinematografa sploh ni bilo ali deluje le priložnostno. Projekt je vrtcem in šolam po Sloveniji nudil brezplačen ogled filma z uvodom in pogovorom v kinodvorani ter delavnice optičnih igrač in animiranega filma. Veliko jih je bilo v program filmske vzgoje s spremljevalnimi dejavnostmi vključenih prvič. Več kot polovica strokovnih delavcev se je po tej izkušnji odločila, da bo filmsko vzgojo v svoje delo vključevala bolj pogosto.

Projekt Filmska osnovna šola (FOŠ) je Art kino mreža Slovenije prijavila leta 2016 na javni razpis Ministrstva za kulturo za izbor operacij 'Razvoj inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc na področju kulture (JR ESS RIUO 2016–2021)'. Filmska osnovna šola je petletni (2016–2021) nacionalni program, katerega namen je zagotavljati kontinuirano in sistematično strokovno usposabljanje o filmu in filmski vzgoji za strokovne delavce osnovnih šol, ozaveščati o pomenu filma in filmske vzgoje v formalnem izobraževanju ter zagotavljati dostopnost filmsko-vzgojnih vsebin za strokovne delavce osnovnih šol po Sloveniji. Projekt vodi Petra Gajžler, na njem pa delata še Marina Katalenič in Nika Osredkar.

Vsebina strokovnih usposabljanj se na podlagi letnih evalvacij sproti prilagaja potrebam strokovnih delavcev in je programsko zasnovana tako, da nudi podporo tudi strokovnim delavcem,

ki izvajajo neobvezni izbirni predmet Filmska vzgoja v osnovni šoli. FOŠ prevzema ključno vlogo tudi pri usposabljanju šolskega kadra, ki ta predmet izvaja, saj je v program usposabljanj po podatkih, ki so nam jih posredovali strokovni delavci, trenutno vključenih 88 osnovnih šol, ki izvajajo predmet.

Skupno je bilo do zdaj izvedenih 78 usposabljanj, ki jim je prisostvovalo 2475 udeležencev. S temi rezultati smo že presegle cilje, ki smo si jih zastavili do konca projekta. To kaže na izjemno uspešnost, ki jo pripisujemo kakovostni in raznovrstni strokovni vsebini, oblikovani s številnimi partnerji, ter ustvarjenemu zaupanju, ki ga gojijo strokovni delavci do FOŠ. Evalvacija programa šolskega leta 2018/2019 je to tudi potrdila, saj je bila povprečna ocena strokovnih usposabljanj kar 4,7 (najvišja ocena je bila 5).

Ena ključnih prioritiet projekta je bila tudi zasnova interaktivnega spletišča, ki zagotavlja širok nabor

izobraževalnih gradiv, namenjenih dodatnemu usposabljanju strokovnih delavcev VIZ. Tako smo skupaj s paralelnim projektom Razumevanje filma, ki ga izvaja Slovenska kinoteka, vzpostavili spletni portal Šola filma. Eden njegovih bistvenih elementov je baza filmskih del (v katero smo do zdaj prispevali 7 celovečernih, 18 kratkometražnih in 2 srednjemetražna filma), za katero smo pridobili ustrezna dovoljenja za predvajanje za namene filmske vzgoje. Spletišče tako postaja osrednja točka inovativnega izobraževanja na filmskem področju.

Iz naših preverjanj in sestankovanj izhaja moja zaskrbljenost, da nekega naslednjega vala projektov, ki so v resnici programi (in ne projekti, kar bili mogoče v začetni fazi), na tem področju na nacionalnem nivoju ni na vidiku. Nerodno je, da na nacionalni ravni izzo-veš potrebe, ki jih nekega dne nehaš zadovoljevati. Filmska vzgoja bi se morala zdaj sistemsko in sistematično izvajati na vseh mogočih ravneh. Nastavki so, kako bo z nadaljevanjem v prihodnje, pa bomo še videli. Držimo pesti in ne bomo (še) obupali.

Super iniciativa je tudi nagrada AKMS, ki jo podeljujete na Festivalu slovenskega filma v Portorožu. Nam lahko kaj več poveste o tem? Kako se je rodila ideja za to nagrado in kaj je njen namen? Zdi se, da AKMS zelo dobro promovira slovenske filme, od premier do pogovorov z gosti. Slovenski filmi pa imajo v mreži tudi precej visoko gledanost.

NU: AKMS nagrado podeljuje na podoben način, kot se podeljuje nagrada Europa Cinemas Label. Nagrada pomeni oznako kakovosti, sledita pa ji skupna promocijska akcija za film in koordinirano predvajanje po vsej mreži. Na enak način smo podelili tudi

že nagrado na Festivalu evropskega in mediteranskega filma (FEMF), leta 2019 pa smo na festivalu LIFFe prvič podelili nagrado svetovnemu celovečernemu filmu. Žal zaradi izrednih razmer obema filmoma z nagradami (**Bog obstaja, ime ji je Petrunija** (Gospod postoi, imeto i' e Petrunija, 2019, Teona Strugar Mitevska) in **Ena** (2019, Pablo Larrain)) še ni uspel preboj v slovenske kinodvorane, kot smo načrtovali, saj sta bila oba načrtovana za čas, ko smo dvorane zaprli. Drži pa, da dosegajo prav slovenski filmi v naših dvoranah visoko gledanost. To se nam zdi naravni rezultat glede na naše usmeritve, način promocije in tip gledalcev, ki k nam zahaja. Še bolj z roko v roki se moramo naučiti hoditi. Skupaj.

Večina članov AKMS je vključena tudi v mednarodno organizacijo Europa Cinemas. Kako ocenjujete stanje pri nas glede na stanje mestnih kinematografov v tujini? Je podobno, boljše, slabše?

NU: Europa Cinemas je mednarodna mreža več kot 1200 kinematografov s 3123 kinodvoranami v 43 državah. Ta mreža s sedežem v Parizu je bila ustanovljena leta 1992 s sredstvi programa MEDIA (Creative Europe). Namen Europa Cinemas je spodbujati in krepiti oz. povečati obseg prikazovanja evropskih filmov in dejavnosti, povezanih z njimi: izboljšati dostopnost evropskih nenacionalnih filmov na evropskem in mednarodnem trgu ter programov za mlada občinstva v evropskih kinematografih. Poleg evropskih sredstev, do katerih so upravičeni člani mreže Europa Cinemas, uživamo njeni člani tudi številne druge ugodnosti, vključno z možnostjo udeležbe na večdnevni konferencah (vsaki dve leti) in t. i. Labih (seminarske delavnice), ki so organizirane

nekajkrat letno, navadno ob mednarodnih filmskih festivalih.

V zadnjem času so organizirani tudi krajši Europa Cinemas Day Labi in enega takšnih se lahko veselimo tudi v Sloveniji, ko se situacija s pandemijo umiri. Člani Europa Cinemas imamo tudi možnost ogleda primerov dobrih praks ena na ena, s programom Next/Change, kjer lahko obiščemo kino, podoben našemu, in gremo na t. i. učno prakso h 'kino-kolegu', pri čemer nam Europa Cinemas povrne polovico stroškov poti in bivanja za krajši obisk. Mreža veliko prispeva k promociji evropskih filmov, med drugim tudi s podeljevanjem oznake Europa Cinemas Label kakovostnim evropskim filmom v sklopu pomembnejših evropskih festivalov, kot so Cannes, Berlin, Benetke, Karlovi Vari, Locarno idr.

Kar 20 članov Art kino mreže Slovenije je včlanjenih tudi v mrežo Europa Cinemas, večina kot minimreža treh ali štirih kin, saj je pogoj za članstvo med drugim tudi 15.000 obiskovalcev kina letno. Prva taka minimreža je nastala prav v Sloveniji (Kino Sora – Mestni kino Metropol – Art kino Odeon).

Ponosni smo, da ima ljubljanski Kinodvor že dve nagradi Europa Cinemas, in sicer za najboljši program (2019) in najboljši program za mlada občinstva (2010). Od leta 2014 je članica sveta direktorjev Europa Cinemas slovenska predstavica Nina Peče Grilc, nekdanja direktorica Kinodvora.

Omeniti velja še mrežo CICAIE (International Confederation of Art Cinemas), pri kateri sicer ni finančnih spodbud, gre pa za mrežo art kinematografov, ki vsako leto v Benetkah organizira odličen strokovni seminar za menedžerje art kina. CICAIE je v času izrednih razmer za kinematografe

pripravila nabor koristnih informacij, vezanih na tehnične ukrepe v času zaprtja dvoran, napotke, kako ohranjati stike z občinstvom, ipd.

V tujini v tem trenutku kini niso na boljšem kot pri nas, mnogi so zasebna ali celo družinska podjetja, ki bodo s težavo preživela. Prav s pomočjo obeh mednarodnih mrež smo v teh časih na tekočem z dogajanjem v drugih državah in ugotavljamo, da se marsikateri z ukrepi na področju kulture neprimerno hitreje in bolje odzivajo na izredne razmere. V Sloveniji vsekakor pogrešamo boljši pretok informacij in posluš Ministrstva za kulturo RS za vzpostavitve pomoči in ukrepov, ki odražajo dejanske potrebe v kulturi, pa tudi med prikazovalci. Ti smo večinoma resda javni zavodi, a naša kinematografska dejavnost, vključno s filmsko vzgojo in strokovnim kadrom, je v veliki meri odvisna od lastnih sredstev in vstopnine.

10 let je kratka in hkrati dolga doba. Kako gledate na dekada razvoja mestnih kinematografov v Sloveniji? Kakšno je bilo stanje ob ustanovitvi AKMS in kakšno je danes?

MŠ: Res je hitro minilo teh deset let, morda tudi zato, ker se je veliko dogajalo. Če se takrat ne bi povezali in organizirano nastopili, bi se še tistih nekaj delujočih kinodvoran po Sloveniji postopoma zaprlo. Kako in predvsem kdaj bi država pristopila k digitalizaciji, si ne znam predstavljati, sploh če bi bilo potrebno še kakšno medresorsko usklajevanje. Poleg multipleksov, ki so se takrat že digitizirali, bi si od mestnih kinematografov poleg Cankarjevega doma in Kinodvora komaj katera občina lahko privoščila nakup digitalnega kinoprojektorja.

Naš največji dosežek je vsekakor ta, da je danes prek 20 digitiziranih

mestnih kinematografov članov AKMS, da se prek strokovnih srečanj povezujemo z najrazličnejšimi sorodnimi organizacijami doma in v tujini, da je mreža relevanten partner v zastopanju interesov reproduktivne kinematografije v odnosu do Ministrstva za kulturo, Slovenskega filmskega centra in ostalih partnerjev. Ne nazadnje smo prvi, ki smo v Sloveniji začeli organizirano uvajati filmsko vzgojo za vse starostne skupine, od otrok do starostnikov, ter edini, ki izvajamo izobraževanje kinooperaterjev. Na našo pobudo so kini, ki imajo zadosti velike kabine, obdržali po en analogni kinoprojektor, da občasno še vedno lahko zavrtijo film s 35-mm filmskega traku. Velik del slovenskega filmskega gradiva še vedno ni digitaliziran.

Pa raje pogledajmo, kaj nas še čaka. Težko razumem, da Slovenski filmski center po vseh teh letih ni uspel najti tistih nekaj sredstev za financiranje redne zaposlitve strokovnega sodelavca na AKMS. Hrvaško Art kino mrežo, ki se je učila in zgledovala po nas, je njihov filmski center že zdavnaj vključil v redno financiranje. Seveda pa projekt digitalizacije nikakor ni zaključena zgodba, vedno več dobivamo vprašanj, kako znova obuditi kinematografe v manjših krajih. V kratkem bi bil na ravni države potreben še kak razpis za sofinanciranje nakupa digitalnih projektorjev in pa seveda za postopno posodobitev in zamenjavo tistih, ki bodo kmalu stari deset let in več. Čim prej moramo z našimi predlogi doseči spremembe pri birokratskih postopkih poročanja za projekte, ki so sofinancirani z manjšimi zneski, npr. do višine 15 tisoč evrov. Trenutno so obsežni postopki poročanja še vedno enaki, če dobiš 3 tisoč evrov ali pa pol milijona. Seveda pa se, tako kot na vseh področjih, tudi

v kinu sproti odpirajo in pojavljajo potrebe po novih oblikah in vsebinah, ki jih združeni v mrežo predvsem lažje in hitreje rešujemo.

V delu je tudi strategija AKMS 2020–2025. Kateri so ključni poudarki razvoja?

NU: V letu 2019 je AKMS v sklopu izvajanja programa AKMS PRO, podprtega s sredstvi Slovenskega filmskega centra (SFC), oblikovala strategijo delovanja združenja in smernice za uravnotežen razvoj kinematografov v mreži. Marca smo načrtovali skupščino v Trbovljah, kjer bi strategijo najprej sprejeli, tik zatem pa še predstavili strokovni javnosti in medijem. Naši razvojni cilji so številni, na različnih področjih delovanja, in za njihovo doseganje je nujno, da jih skušamo doseči v dialogu z različnimi sodelavci, odločevalci, financerji in stroko.

Za izobraževanje in strokovno rast kinematografov ter razvoj filmske kulture po vseh lokalnih skupnostih v Sloveniji sta ključna stabilno delovanje in rast AKMS, pa tudi profesionalizacija, kar v prvi vrsti pomeni redno sofinanciranje delovanja združenja.

Na področju filmske vzgoje si bomo prizadevali za redno sofinanciranje filmsko-vzgojnih programov tako posameznih članov kot razvoja tega področja na nacionalni ravni. Prav tako poudarjamo pomen zagotavljanja strokovnega kadra za izvajanje filmsko-vzgojne dejavnosti.

Zavedamo se naše vloge pri krepitvi slovenske filmske krajine, zato je prispevanje k večji dostopnosti art kino programa in razvoju občinstev slovenskega nacionalnega filma del poslanstva vseh kinematografov v AKMS. Naša prizadevanja bodo zato usmerjena v omogočanje novih in

inovativnih pristopov razvoja občinstev, pa tudi v možnosti za vzpostavitev VOD platforme v AKMS, ki bo v skladu s poslanstvom in vizijo AKMS sledila kulturno-izobraževalnem ciljem.

Za uresničevanje vizije AKMS ter razvoja kinematografov v AKMS po vsej Sloveniji je ključno tudi doseganje najvišjih standardov kakovosti tehnične izvedbe filmskih projekcij in zagotavljanje primerne infrastrukture (dvoranski sedeži, sanitarije, kavarna, skupni prostori ...). AKMS združuje člane – kinematografe različnih zmogljivosti in pogojev delovanja, zato je nujno omogočiti uravnotežen razvoj celotne mreže, pa tudi zagotavljanje najvišjih možnih standardov posameznih kinematografov v mreži.

Razvoj občinstev ter zagotavljanje čim širše – fizične in mentalne – dostopnosti programov zadeva tudi ustrezne programske, tehnične in infrastrukturne izboljšave za različne ranljive skupine – ureditev oziroma

posodobitev dostopa za invalide, uvedba sistemov za ljudi z oviranim sluhom, vidom ... Pod dostopnost pa sodi tudi dostopnost za občinstva z motnjami v razvoju, z demenco, deprivilegirane ipd. Omogočanje fizične dostopnosti za ranljive skupine zadeva finančno zahtevnejše arhitekturno-gradbene posege v stavbah, ki so pogosto nastale pred zakonsko predpisanimi obveznostmi pri gradnji javno dostopnih objektov, zato jih kinematografi lahko načrtujejo le v dialogu in ob podpori svojih ustanoviteljev.

Naše združenje je pred pomembnim strateškim obdobjem svojega delovanja. Za nadaljnji razvoj filmske kulture ter delovanje posameznih kinematografov je nujno zagotoviti takšne pogoje, v katerih se bo njihova dejavnost kontinuirano krepila in nadgradila. Kinematografi potrebujejo mrežo, ki bo v dialogu z odločevalci opozarjala na pomen njihovega delovanja pri uresničevanju nacionalne kulturne

ali filmske strategije, pa tudi lokalnih strategij na področju kulture; ohranjala stik s trendi, krepila mednarodno prepoznavnost, zagotavljala izobraževanja in usposabljanja na področjih, kjer morajo kinematografi zagotavljati ustrezne kakovostne standarde (program, tehnika, filmska vzgoja). Ker se kinematografi pri svojem delovanju srečujejo z resnimi ovirami – omejenost na eno, po možnosti celo večnamensko dvorano, kadrovska podhranjenost in tehnične pomanjkljivosti – je pomemben del uresničevanja strateških ciljev za naslednje obdobje odvisen predvsem od sprememb glede javnega financiranja na področju filmske kulture ter razpoložljivih virov.

Kinematografi po vsem svetu so v tem obdobju zaprti. Pandemija je gledalce prikovala pred domače zaslone. Kakšne bodo po vašem mnenju posledice trenutnih ukrepov in posledično izzivi kinematografov v prihodnosti?

MŠ: Še pred dvema mesecema nepredstavljiva situacija socialne izolacije bo zagotovo hitreje pripeljala do sprememb in dodatnih oblik tudi v kinematografih. Letni kino se mi zdi za to poletje ustrezna rešitev, ob slabem vremenu pa morda tudi avtokino. Hitreje bo moral steči projekt uvedbe portala za tako imenovan video na zahtevo – VOD, na katerega smo se v AKMS pripravljali že prej in bi vsaj deloma omilil velik finančni izpad, ki se bo pojavil v teh mesecih, hkrati pa omogočil prikaz novih filmov, ki jih trenutno ni mogoče nikjer videti.

Zagotovo nas je že zelo veliko, ki komaj čakamo, da se dvorane znova odpro. V kinu nisi nikoli sam! Slogan nekdanjih Ljubljanskih kinematografov mi je še vedno zelo blizu in majico s tem napisom še vedno hranim.

Mladih in vseh filmskih zanese-njakov noben virus ne more in ne sme zadržati pred televizijskimi in računalniškimi ekrani. Ob ustreznih varnostnih ukrepih, ki se jim bomo zelo hitro prilagodili, bomo zopet prihajali v zatemnjene dvorane in letna prizorišča ter uživali v izkušnji ogleda predstav s prijatelji in svojimi dragimi na velikem filmskem platnu.

NU: Cel sektor se sooča s krizo, kakršne ne pomnimo. Kako prav bi nam zdaj prišel VOD (video-na-zahtevo), ki ga pa ga šele razvijamo in v tem trenutku pripravljamo projekt za njegov zagon. Tako pa čisto zares stagniramo, kljub temu da vsak po svojih močeh ohranjamo virtualne stike s svojimi občinstvi. Kar zares ni dobro. Spletna ponudba je ogromna, opozoriti pa je treba na pasti brezplačnega ponujanja teh vsebin, ker se nam to lahko slabo povrne na dolgi rok.

Megakoronski paket ukrepov na prvi pogled deluje všečno, a v resnici se mi zdi bolj sredstvo za utišanje javnosti. Intervencionizem je smiseln za gašenje začetnih požarov – a kaj bo, ko bo denarja zmanjkalo? Dela bi bilo v takih razmerah ogromno. Kaj ko bi raje angažirali podjetja, posameznike, strokovnjake? Kaj pa če bi šli dlje od intervencij? Kaj bo, ko bo treba sredstva vložiti v ponovni zagon gospodarstva? Ali lahko pričakujemo intervencionizem v smislu drugega vala, v področja, ki so najbolj ranljiva, kot je denimo kultura v širšem pomenu?

Žal na dan, ko odgovarjam na ta vprašanja (20. 4. 2019) ne vidim nikakršnih korakov v smer zagona dejavnosti na področju kulture, niti denimo za galerije, ki bi najbrž lahko prve odprle vrata z omejenim obiskom. In to me skrbi. Slovenija ima v resnici dobre javne servise, le paziti je treba, da jih znotraj in od zunaj zdaj ne zrušijo.

Skrbi me, ker me nihče ne pobara, kako vidimo možnost zagona naših (kino) aktivnosti; kako bi skupaj lahko spet začeli. Verjetno iz ničle ali pri številki ena, morda dve. Ampak morali bi postaviti neke minimalne standarde, kjer bi seveda na varen način lahko poskrbeli za ponoven zagon. Z majhnimi koraki. Razumem, da bomo morda zakorakali šele jutri, ampak trenutno niti čevljev niti 'jutri' še ni na obzorju. Čeravno bo za javne zavode preživetje zagotovo mogoče, so med nami nekateri, ki so pravne osebe zasebnega prava, njim grozi uničenje in popolno zaprtje, če bomo zaprti predolgo in brez dodatne podpore.

Poleg tega nas upravičeno lahko skrbi, da bomo večji kulturni domovi verjetno ob zagonu zasuti z aktivnostmi, ki jih bomo morali nadomeščati. Če bomo želeli nadomeščati tudi izpade prihodkov, je pred nami še velika nevarnost komercializacije kulture. S še tako visokim zavedanjem o tem, da smo javni

zavodi ustanovljeni zaradi zagotavljanja javnih servisov, moramo tistim, ki jih financiramo iz tržnih dejavnosti, zagotoviti plače. In če ne bo nekih dodatnih finančnih spodbud, si lahko predstavljam, kako se bomo odločali. Da hiperinflacije dogodkov, srečanj, sestankov in festivalov niti ne omenjam.

Poleg omenjenega se moramo tudi zavedati, da je kinematografska dejavnost med drugim soodvisna od produkcije in distribucije. Tudi ta dva člena morata preživeti, če hočemo dejavnost nadaljevati.

Tu je še naše občinstvo. Še taki eksperti obnašanja potrošnikov težko odgovorijo na vprašanje, kako se bo občinstvo vračalo v kinodvorane. Verjetno bodo nekateri bolj previdni, drugi manj. Posledice bomo verjetno čutili precej dolgo, zagotovo več kot leto dni. Tukaj je še moj strah, kaj če nas bodo v prihodnosti še večkrat ohromili ...

Bomo pripravljeni? Lahko smo brali, da so na Kitajskem nekatere kine najprej odprli, potem pa spet zaprli. Gotovo bo treba čim prej uvesti kombinacijo kina in videovsebin na zahtevo. Odpira se še široko polje izobraževalnih aktivnosti prek AV vsebin. V resnici je situacija odprla veliko novih priložnosti za AV sektor, vendar povezan z drugimi sektorji oziroma področji. Mogoče je zdaj res skrajni čas, da si Ministrstva podajo roke, zagledajo te priložnosti in pripravijo spodbude tudi v tej smeri.

Najbrž bo najbolje, da smo pripravljeni na vse scenarije in čim bolj odzivni.

Ko že imam priložnost, ne morem mimo opazke, kako nas Vlada z ekranov nagovarja (kako sem prijazna!) v severnokorejskem slogu s podtonom cinizma. Če oz. ko ljudje ne bodo več imeli česa izgubiti, lahko postane nevarno. Še bolj, kot je že zdaj. Te filme smo že kdaj videli, mar ne?